

Izšla vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori:
2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4804

LETO—YEAR XXXVII

Cena lista je \$6.00

Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO 23, ILL., TOREK, 5. JUNIJA (JUNE 5), 1945

Subscription \$6.00 Yearly

ŠTEV.—NUMBER 109

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Pet ameriških divizij v akciji proti japonski oboroženi sili na Okinawi

Japonske obrambne linije na Okinawi se rušijo pod udarci ameriških sil. Ostanke japonskih divizij na polotoku Chinenu izolirani. Novi bombni napadi na japonska mesta in industrijska središča. Tokio naznanil evakuacijo civilistov. General MacArthur poroča, da so ameriške sile zabile zagozde v japonske bojne črte v severnem delu otoka Mindanaoja. Kitajske čete reokupirale Tsinkong, važno cestno križišče, v prodiranju proti Liuchowu in Shaoyangu.

GUAM, 4. jun.—Pet ameriških divizij je zavojenanih v operacijah proti japonski sili na konic Okinawe. Japonske čete, ki so skušale pobegniti v čolnih izpasti na konic, so bile uničene. Ameriške patrle so ujele manjše skupine japonskih vojakov, oboroženi le s ročnimi granatami in nagli, ki so skušali pobegniti z otoka.

Na južni konici Okinawe je še okrog 15.000 japonskih vojakov. Sedma ameriška pehotna divizija je presekala japonsko obrambno črto na dvoje in prodrla do južnozahodnega obrežja. S tem je bila zapечатena usoda ostankov japonske sile na Okinawi.

Guam, 4. jun.—Glavni stan admirala Nimitza poroča, da se japonske obrambne linije na Okinawi rušijo pod udarci ameriških sil. Ostanke japonskih divizij na polotoku Chinenu so izolirani in bodo kmalu uničeni.

Ameriške čete prodirajo proti Nakagusuku, japonski mornarični bazi. V tej bazi so se zbirale japonske bojne ladje.

Enote sedme ameriške divizije so po ljuti bitki z Japonci zasledile hribe pri Toyami, ki dominirajo južnozahodno obrežje Okinawe. Prej so okupirale Kamizato in Tero, strateški naselbini.

Na zapadnem koncu fronte je prva divizija pomorskega zasedla vas Kararo, dve milj od Nahaje, glavnega mesta. Tretja pehotna divizija se bliža Oroku, kjer je japonska letalska baza. Cesta Naha-Jonabaru je pod ameriško kontrolo. Prometne potežke, ki so ovirale dostavljanje orožja, streliva in drugega vojnega materiala, so bile premagane.

Japonska letala so se pojavila nad Okinawo in napadla pozicije ameriških čet. Ameriški letalci so se dvignili v zrak in v spopadu, ki je sledil, sestrelili 26 japonskih letal, ostala pa razpršili.

Ameriška bojna letala so ponovno bombardirala vojaške objekte in industrijska središča na Kyushuju, južnem otoku japonske celine. Bombe so padale na Miyazaki, Kokubu, Kushiho, Kagoshimo in Chiran. Porušile so več vojaških naprav in tovarn ter zanetile ogromne požare.

Radio Tokio je apeliral na japonsko ljudstvo, naj se zavaruje pred bombnimi napadi. Dva uradnika notranjega ministrstva sta priznala, da so bombe, katere so metali ameriški letalci na Jokohamo in Osako, povzročile ogromno škodo.

Prej je bila naznanjena evakuacija civilistov iz japonskih mest in industrijskih središč, ki so tarča bombardiranja iz zraka. Premier Suzuki si je ogledal razvaline v Tokiju, Jokohami, Osaki in Kwasaku. Del palače cesarja Hirohita je bil porušen v bombnih napadih. Premier je dejal, da ima Hirohito dnevna posvetovanja z vojaškimi voditelji in člani kabineta.

Manila, Filipini, 4. jun.—Glavni stan generala Douglasa MacArthurja poroča, da so enote ameriške pehotne divizije okupirale Ulo, Alhambro in Bayabas, strateške naselbine na otoku Mindanaoja. Te leže zapadno od Davaoja.

Druge ameriške sile so zabile zagozde v japonske bojne linije v severnem delu otoka. V zadnjih treh dneh je padlo čez sedem tisoč Japoncev v bitkah z Američani. Skupne japonske izgube v osmih mesecih, ko so ameriške sile invadirale otoke Filipinske grupe, znašajo 385.480 ubitih in ranjenih.

Ameriški bombniki so napadli japonske vojaške koncentracije pri Bukidnonu in brodovje na morju v bližini Bukidnona. Bombe so potopile in poškodovale dvanajst japonskih ladij in parnikov.

Druge vest iz glavnega stana generala MacArthurja pravi, da avstralske in holandske čete drobe odpor japonskih sil na otoku Tarakanu.

Čungking, Kitajska, 4. jun.—Kitajske čete so reokupirale Tsinkong, važno cestna križišče, v prodiranju proti Liuchowu in Shaoyangu. Ostanke dveh japonskih divizij beže pred Kitajci.

Kitajske sile drže 130 milj ceste, ki vodi v francoski Indokino. Operacije kitajskih čet podpirajo ameriška bojna letala.

General Wedemeyer, poveljnik štirinajste ameriškega letalskega zbora, poroča, da so ameriški letalci metali bombe na japonsko motorno kolono na cesti, ki spaja Liuchow s Cantonom.

Na ozemlju na severni strani reke Jiangse so oživele vojne operacije po večmesnem odmoru. Ljute bitke med Kitajci in Japonci so v teku pri Nanyangu, provinca Honan.

Tajnost zakriva konferenco v Berlinu

Sestanek zavezniških vojaških poveljnikov

Pariz, 4. jun.—Razgovori med zavezniškimi vojaškimi poveljniki v Berlinu so zaviti v tajnost. Konferenca je bila sklicana z namenom, da sprejme načrte glede bodočnosti poražene Nemčije.

V Berlin so dospeli ameriški general Dwight D. Eisenhower, britski feldmaršal Bernard Montgomery, ruski maršal Gregorij K. Žukov in francoski general Pierre Koenig.

Na konferenci bodo razprave o ustanovitvi zavezniške kontrolne komisije v Nemčiji. Njen glavni stan bo v Berlinu. General Eisenhower bo odpotoval v Frankfurt, kjer je njegov glavni stan, potem pa se bo vrnil v Berlin.

Radiopostaja v Stuttgartu je obnovila oddajanje programov pod zavezniško kontrolo. Ta je umolknila 5. aprila kot posledica nacistične sabotaže.

Ameriške čete bodo zapustile Islandijo

Stockholm, Švedska, 4. jun.—General Martinus Stenseth, poveljnik ameriških čet na Islandiji, je naznanil, da bodo čete zapustile ta otok. Amerika je zgradila mornarične in letalske baze na Islandiji.

Eksekucija kitajskih gerilcev

Izvestja napadla vladno stranko

Čungking, Kitajska, 4. jun.—Štirje voditelji komunističnih gerilskih sil so bili ustreljeni v provinci Kwangsi. Med temi je bil general Čang Jen, bivši poveljnik gerilske sile devetnajste armade.

Naznanilo o eksekuciji je objavil list Yulin Jih Pao. To trdi, da so bili prizadeti obsojeni v smrt in ustreljeni na obtožbo revolte. Dokument o pripravah za revolto je bil najden v nekem mestu.

Poročilo pravi, da je dokument vseboval načrte glede raztegnitve sfere operacij komunističnih gerilcev in organiziranje propagande proti vladni generala Kaišeka. Gerilci so obdolžili člane vlade kotupcije z namenom, da jih oblatijo v javnosti.

Moskva, 4. jun.—Izvestja, glasila sovjetske vlade, je napadla vladno stranko generala Kaišeka in obdolžila njene voditelje, da skušajo obdržati diktaturo na Kitajskem. Ti so v službi reakcije in ovirajo napore za demokratizacijo dežele.

List trdi, da politika vlade stranke je protiljudska. Ta je odgovorna za razkol, ki lahko povzroči civilno vojno. Stranka zatira komunistično gibanje in demokratične organizacije, da se obdrži na krmilu.

Turčija za zbližanje s sovjetsko Rusijo

Moskva, 4. jun.—Poučeni krogi trdijo, da je Turčija obnovila napore za zbližanje z Rusijo. Turški poslanik Selim Sarper, ki se je vrnil v Moskvo iz Ankare, bo konferiral z ruskimi uradniki. Turčija bi rada sklenila nov dogovor z Rusijo, ki naj bi na domestil pogodbo, katero je sovjetska vlada preklicala pred nekaj meseci.

NAPETOST V TRSTU IN OKOLICI SE POLEGLA

Anglija in Amerika še nista odgovorili maršalu Titu

ALEXANDER ODPOTOVAL V AVSTRIJO

Trst, 4. jun.—Vojaške čete in civilisti se prosto gibljejo v tem mestu ob Jadranskem morju in okolici. Noben incident se ni pripetil v zadnjih dneh. Napetost se je poleгла, toda lahko nastane nova kriza.

Jugoslovanski vojaki in novozelandske čete osme britske armade se razumejo med seboj. Prebivalci mesta so se jim privadili in jim ne posvečajo posebne pozornosti. Aranžirane so bile nogometne tekme in koncerti. Jugoslovanski stražniki se pajdašijo z novozelandskimi vojaki.

Kolikor je znano, nista vladi Velike Britanije in Amerike odgovorili na noto maršala Tita. Trdi se, da je Tito predlagal, naj jugoslovanske čete ostanejo v Trstu pod zavezniškim poveljstvom, da mora Jugoslavija imeti reprezentanta v odboru zavezniške vojaške vlade, civilna administracija pa naj ostane pod kontrolo krajevnega odbora za osvoboditev. Člane tega odbora je imenoval Tito.

Zveza med Titom in sovjetsko Rusijo je znana, ni pa znano, ali Rusija podpira maršalovo zahtevo, da mora Trst priti v okvir jugoslovanske države. Titova sila v mestu je štela čez 60.000 vojakov, toda nekaj vojakov je v zadnjih dneh zapustilo mesto.

Demarkacijskih linij med jugoslovanskimi in novozelandskimi četami ni. Izjema je le pristanišni distrikt Trsta. Večina tega je pod kontrolo jugoslovanskih čet.

Glavni stan zavezniške vojaške vlade je zunaj Trsta. Tja je pravkar dospel ameriški polkovnik Nelson Monford. V hribih okrog Trsta in podeželskih krajih so taborišča ameriških in britskih čet. Britski feldmaršal Alexander, ki se je mudil tam-

Spor glede pravice vetiranja

Truman posegel v kontroverzno

San Francisco, Cal., 4. jun.—Spor glede pravice vetiranja, ki je nastal med reprezentanti petih velesil na konferenci Združenih narodov, ovira doseg spoznanja. Ameriški državni tajnik Stettinius je informiral predsednika Trumana o sporu in mu svetoval, naj instruiira Harryja Hopkinsa, svojega odposlanca v Moskvi, naj naveže stike s Stalinom in zunanjim komisarjem Molotovom.

Sovjetska vlada tolmači na svoj način formulo, sprejeto na konferenci med Stalinom, Churchillom in Rooseveltom v Jalti na Krimu, da ima vsaka velesila pravico vetiranja. Amerika, Velika Britanija, Francija in Kitajska so zavzele nasprotno stališče.

Spor glede pravice vetiranja zadržuje drugo delo na konferenci Združenih narodov. Nobenega izgleda ni, da bo spor izravnal. Konferenca, ki bi morala biti zaključena prihodni teden, se bo najbrže zavlekla.

Drugi problemi čakajo rešitve. Doznava se, da je bil dosežen sporazum glede rešitve nekaterih problemov. Možnost je, da bo sprejet predlog avstralske delegacije, da posvetovalni svet v okviru mednarodne organizacije za vzdrževanje in zaščito miru in povojni dobi razpravlja o izravnavi sporov, ki se pojavijo.

Češki kvizling pride pred sodišče

London, 4. jun.—Radio Berlin, ki je pod rusko kontrolo, je naznanil, da bo dr. Emil Hacha, predsednik lutkarske čehoslovadske vlade v času nemške okupacije, postavljen pred sodišče kot vojni zločinec. Obravnava se bo pričela prihodnji teden.

kaj več dni, je odpotoval v Avstrijo.

Živilska situacija v Trstu se je izboljšala. V mestu še biva okrog 250.000 ljudi. Na trgih je dovolj zelenjave in sočiva in prebivalci ne stradajo.

Domače vesti

Poslanica Trumanu

New York.—Združeni odbor jugoslovanskih Američanov je poslal predsedniku Trumanu spomenico v zvezi tržaškega vprašanja. Spomenica pravi med drugim, da je primerjanje jugoslovanske okupacije osvobojenega Primorja in Istre po angleškem maršalu Alexandru "Hitlerjevemu, Mussolinijevim in japonskim metodam" "insultiranje herojskega jugoslovanskega ljudstva." Spomenico sta poslala v imenu odbora Zlatko Baloković, predsednik, in Anne Traven, izvršna tajnica.

Na obisku

Arma, Kans.—Ignac in Josephine Gabrovšek ter sin Rudy iz Louisville, Ky., so tukaj obiskali svoje znance in prijatelje. Korporal Rudy se je ravno vrnil s Pacifika. Bil je v Avstraliji, Novi Gvineji in na Filipinih tri leta in dva meseca. pri vojakih pa je že čez štiri leta. Sedaj je nastanjen v Atterburyju, Ind., in upa, da bo kmalu odpuščen, ker ima že zadosti pointov. Vsi Gabrovškovi so člani društva Sunflower 609 SNPJ v Armi.

Sneg v Minnesoti

Chisholm, Minn.—Zadnje dni se je vreme v Minnesoti spremenilo v—zimo. Dne 2. junija je zapadlo več kot tri palce snega in toplota je padel na 31 stopinj nad ničlo.

Is Clevelanda

Cleveland.—Dne 29. maja je umrl Frank Vudnal, star 69 let in doma iz Nemške vasi pri Slavni, kjer zapušča več bratov in sester. Bil je zidar po poklicu, v Ameriki 36 let in član SDZ. Zapušča dva sinova (enega v vojni na Pacifiku), dve hčeri, dva vnuka, dve vnukinji in več drugih sorodnikov.

Woodu je umrla Mary Kutner, stara 58 let in doma iz Rakeka na Notranjskem. Zapušča pet hčera, dva sinova (enega v vojni na Pacifiku) in brata. Vile rojenice so se zglasile pri družini Frank Strancar v Collinwoodu in pustile hčerko, enako tudi pri družini Emil Confalik.

V Zenski bolnišnici se nahaja miss Mary Kapel, hčerka družine Frank Kapel, ki je bila operirana na slepiču. V bolnišnici Glenville se nahaja Agnes Močan iz Collinwooda, Josephine Skedel pa je doma na bolniški postelji. V bojih na Okinawi je bil 21. apr. ranjen Pfc. Joseph A. Kapler, ki se nahaja v bolnišnici na Marianskem otočju. Star je 22 let, v armadi od novembra 1942 in preko morja od lanskega junija. Njegov oče Joseph Kapler živi v Euclidu, enako tudi sestra, poročena Kozlevčar, ki je prejela to vest. Iz armade so bili odpušteni v taborišču Atterburyju, Ind., Frank J. Velič, Fred C. Soldat in Joseph F. Skerbec.

Davies se vrnil v Ameriko

Washington, D. C., 4. junija.—Joseph E. Davies, bivši ameriški poslanik v Moskvi, se je vrnil domov iz Londona, ko je dovršil svojo nalogo kot posebni odposlanec predsednika Trumana. On bo poročal o rezultatu razgovorov s premierjem Churchillom in drugimi angleškimi voditelji. Ti so se nanašali na priprave za sestanek "velike trojice." Kdaj in kje se bo vršila konferenca, ni znano. Pričakuje se, da se bo kmalu vrnil v Ameriko Harry L. Hopkins, ki se nahaja v Moskvi kot Trumanov odposlanec.

Reorganiziranje italijanske vlade

Rim, 4. jun.—Voditelji šestih italijanskih političnih strank so se sporazumeli glede reorganiziranja vlade. Predsednik sedanje vlade je Ivanoe Bonomi. Pričakuje se, da bo resigniral zaradi opozicije. Voditelji so se sporazumeli glede razpisa mestnih volitev.

FRANCOSKE ČETE ODHAJAJO IZ SIRIJSKIH MEST

Britska vojaška komisija naznanila preiskavo

ZBOROVANJE ARABSKE LIGE

Damask, Sirija, 4. jun.—Evakuacija francoskih čet in civilistov iz Damaska in drugih sirijskih mest pod zaščito britske oborožene sile je v teku. Večina članov francoske vojaške posadke se je umaknila v posebno taborišče v bližini letališča pri Meznu, pet milj zapadno od Damaska. Posadka je štela čez tri tisoč vojakov.

Francoski civilisti bodo poslani iz Sirije v taborišče pri Beyrouthu. Evakuacija se vrši mirno, ker so avtoritete storile korake za preprečenje demonstracij.

Britska vojaška komisija je naznanila preiskavo streljanja sirijskih talcev. Poročilo pravi, da je bilo 19 sirijskih orožnikov ustreljenih.

Normalno življenje se vrača v Damask in druga mesta, kjer so se vršile ljute bitke med francoskimi četami in domačini. Trgovine so začele odpirati vrata. V Damasku so paradirali častniki in člani posadke britske bojne ladje in ljudje so jih pozdravljali.

Jamil Mardam, predsednik sirijske vlade, je zanikal obdolžitev, da so domačini provocirali izgrede v Damasku, v katerih je bilo več sto ljudi ubitih in ranjenih. On je naznanil, da se bodo člani eksekutivnega sveta Arabske lige sestali na zborovanju v Kairu in razpravljali o krizi v Siriji in Lebanonu.

Mardam je dejal, da so skušale francoske čete ujeti člane sirijskega parlamenta in vlade v Damasku, toda nakana se je izjalovila.

London, 4. jun.—Zunanji urad ni komentiral predloga generala Charlesa de Gaulle, predsednika francoske vlade, glede sklicanja mednarodne konference, na kateri naj bi se vršile razprave o problemih prebivalcev ne samo Sirije in Lebanona, temveč vseh arabskih dežel.

Zveza britskih častikarjev je okrela francoskega voditelja, obenem pa je zavrnila njegov predlog. Izjavila je, da glavna briga zavezniškov je vojna proti japonskim silam in zaščita zavezniških komunikacijskih linij.

Zborovanje mladinskih grup v Belgradu

Washington, D. C., 4. jun.—Radio Belgrad poroča, da se bo vršilo zborovanje reprezentantov mladinskih grup iz balkanskih držav v Belgradu. Jugoslavija, Bolgarija, Grčija, Rumunija in Albanija bodo poslale čez sto delegatov vsaka na zborovanje. Na tem bo med drugim razprava o načrtih, ki naj bi zagotovili mir in zaupanje na Balkanu in zaščitili balkanske države pred zunanjo intervencijo.

Ameriški vojaki se vračajo domov

New York, 4. jun.—Čez enajst tisoč ameriških vojakov, ki so se borili proti Nemcem v Evropi, je dospelo v newyorško luko. Pripeljali so se na transportih. Med temi je bilo 1453 častnikov in vojakov prve armade, ki je prva invadirala Nemčijo, preko reke Reno in navezala stike z Rusi ob reki Elbi. Nekateri izmed teh bodo poslani v akcijo proti Japoncem po dopustu, ki bo trajal 30 dni.

Veliko vprašanje: Amerika je vpregla vsa svoja produktivna sredstva za vojno in s tem zasigurala zmago nad osi. Po vojni je zmogoča ustvariti tudi največje blagostanje za vse svoje prebivalstvo, ako bodo industrije obratovale s polno paro. Ali se to zgodi? Pod kapitalizmom skoraj gotovo ne.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (raven Chicago) in Kanado \$8.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti leta; za Chicago in okolice Cook Co., \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inosestvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Nova komunistična linija?

Na obzorju so znamenja, da bo moral Earl Browder s svojimi pristajši in sopotniki zopet spremeniti svojo "linijo." Za komuniste to sicer ne bo nič novega, kajti "linijo" so že navajeni toliko spreminjati in obračati kot berač malho in jim to ne dela nobenih preglavic. Vprašanje je, kakšen veter piha iz Moskve, po katerem se obrača njena zunanja politika.

Zdaj so znamenja, da bo iz Moskve zapihal zopet nov veter, ki ima svetovni komunizem zopet privedi v stare, supra-rrevolucionarne vode. Za browderjevce bo to res pravcata revolucija, kajti zavrteti se bodo morali v stoprocentno nasprotno smer—enako kakor so to storili po 21. juniju leta 1941, ko je Hitler storil svojo usodno napako in poglaval svojo morilno mašino v Rusijo.

Prej so kričali, da "Yanks are not coming this time," potem pa se je čez noč vse spremenilo. "Imperialistična" vojna se je čez noč spremenila v—"vojno proti fašizmu" ... "za demokracijo" in podobne visoke ideale. Roosevelt ni bil več—"war monger," "imperialist" ali celo "fašist".

★ ★ ★

Znamenja, da bo iz Moskve mogoče zapihal nov veter, so prišla iz Pariza. Tajnik francoske komunistične stranke Jacques Duclos je v strankinem glasilu namreč ostri prijel Browderja, ker je po teheranski konferenci razpustil komunistično stranko in postal vnet pristaja Wall streeta in zagovornik ameriškega kapitalizma.

Duclos pravi, da je Browder izvajal zmotne zaključke iz sklepov tehcranske konference. Pravi, da so bili tisti sklepi le diplomatični, ne pa politični, to je za pobratimijo med komunizmom in kapitalizmom, kakor je to smatral Browder in v tej smeri določil novo "linijo." Te linije so se oprijeli tudi komunisti v Kanadi, kjer v sedanjih volitvah za nov parlament indirektno agitirajo za liberalce, samo da porazijo čim več kandidatov socialistične farmarsko-delavske stranke CCF. Enake linije so se oklenili tudi komunisti v Centralni in Južni Ameriki, kjer tudi nastopajo v skupni fronti z raznimi reakcionarnimi elementi.

Duclos pravi, da take "zmote" niso storili komunisti v nobeni evropski državi, to je, da bi bili zavrgli ves razredni boj in razpustili svoje stranke, katere se po njegovem zagotovilu še vedno drže "marksistično-leninističnega programa." On zaključuje, da tako stranko potrebuje tudi Amerika, največja kapitalistična sila. Browder je v Daily Workerju že priznal, "da je bil v zmoti ..."

★ ★ ★

Vse to pomeni, da se nekje nekaj novega kuha. Lahko pomeni, da bo zopet obnovljena komunistična internacionala, katero je Jože Stalin položil na polico pred par leti, da potolaži vladajoči razred v Ameriki in deloma tudi v Angliji. Če se to zgodi ali ne, je odvisno od tega, če bo ta strah iz Moskve skozi Pariz kaj zalegel, to se pravi, če bo Stalin dobil od ameriške in angleške vlade politične in teritorialne koncesije, katere zahteva v Evropi in katere bo zahteval tudi na Daljnem vzhodu—na Kitajskem, še več pa v Mandžuriji.

Zanimivo bo, kako bodo vladajoči krogi v Londonu in Washingtonu (in Wall streetu) reagirali na to značilno pretnjo iz Moskve skozi Pariz. Poznaveči sovjetske politike namreč menijo, da bi tajnik francoske komunistične stranke ne objavil tega članka, v katerem je predvidena nova komunistična linija po vsem svetu, ako bi ne bil dobil takih direktiv iz Moskve.

Na drugi strani čitamo, da je sovjetsko časopisje zadnje čase zopet krenilo na levo in pričelo pisati v starem revolucionarnem tonu. Pravda, ki je poleg Izvestij kot glasilo komunistične stranke najbolj vpliven in najbolj razširjen list v Rusiji, je pisala, da se Sovjetska unija ni odstranila od revolucionarnega leninistično-marksističnega programa, marveč so ti nauki danes še prav tako veljavni kot so bili v preteklosti.

★ ★ ★

Znamenja so torej, da Moskva zopet prične z ideološko vojno za dosego svojih zunanjih ciljev. Zadržna leta, odkar je bila napadana po Hitlerju, je bila njena zunanja politika napram kapitalističnim državam na vsej črti "apizarska." V znamenju te pravljivosti je bila tudi "razpuščena," oziroma položena na polico tretja internacionala, ker so tako zahtevali interesi Sovjetske Rusije.

Browder je to dobro razumel in čez noč preokrenil smernice vsega svojega aparata v tej deželi. Komunisti so se spremenili v goreče "patriote" in se kosali s Hčerkami ameriške revolucije in drugimi stoprocentneži. Unije, katere so oni kontrolirali, so postale najbolj konservativne. Njih parola je bila, da sedaj ni čas za stavke ali za kake druge zahteve, marveč le za produkcijo vojne materiala in kupovanje vojnih bonдов brez ozira, kakšne so plače ali delovni pogoji. Harry Bridges, predsednik unije pristanišnih delavcev CIO, je šel še dalj, obsodil stavke tudi v mirnem času kot zastarelo, srednjeveško orožje in proklamiral novo dobo pobratimije med delom in kapitalom.

Komunisti so zadnja leta tudi v drugih deželah pridno kolaborirali s kapitalizmom ali celo s kapitalistično reakcijo. Postali so bolj konservativni kot na najbolj konservativni socialni demokracije. Vse to, ker so tako zahtevali interesi Sovjetske unije. Zdaj so znamenja, da gre ta doba h kraju in da bodo zopet pričeli strašiti kapitaliste s svetovno revolucijo. To je, ako Moskva ne bo dobila od Anglije in Amerike zahtevanih političnih in teritorialnih koncesij v Evropi in na Daljnem vzhodu.

Da bo Rusija dobila, kar zahteva, skoraj ni dvoma. Če dvigne zopet zastavo revolucije, se je bodo oklenile sestradne in teptane mase v vsej Evropi in tudi zasluženi kolonialni narodi, kajti zunanja politika vseh kapitalističnih držav jim ne daje nobenega upanja in ne nudi nič drugega kot stari "status quo." Povode za svetovno revolucijo ustvarjajo v Londonu in Washingtonu, ne v Moskvi; Rusija bo le pospravila sadove njih stupidne politike.

Glasovi iz
naselbinODMEV NA DNEVNE
DOGODKE

Nefis, O. — Že dolgo ni bilo glasu iz naše naselbine. Temu je vzrok, ker imamo vedno dosti dela in nič kaj dobrih poročil. Pri našem društvu nič kaj posebno ne napredujejo: enega člana smo izgubili, drugi pa se sedaj nahaja v bolnišnici in je tako v kritičnem položaju, da bo najbrže v kratkem podlegel.

Govore, da je vojna v Evropi končana. Ali je? Vse kaže, da bo še dosti posla, preden bo vse poravnano. Mnogo zločincev, ki so zakrivali vojno, pomorili milijone ljudi, upustili mesta in ljudi, so ujeli, ali vprašanje je, če bodo ti kriminalci res tako kaznovani kot zaslužijo. Kaznovani bi morali biti tudi maršal Bodoglio, italijanski kraljiček Emanuel in prav tako papež. Ne smemo pozabiti, da so ti trije prav toliko zakrivali kot Musso in njegovi gangsterji. Sveti oče je dal blagoslov milijonom italijanskim vojakom, da bi čim več pobili. In pobili so veliko Abesincev, Albancev, Grkov, Slovencev, požigali njih domove in uganjali druga grozodejstva, katerih se človek skoro ne more predstavljati. Ti zločini krutih Lahov ne bodo nikoli pozabljeni.

Po vsej tej izdajski vlogi, ki so jo igrali Italijani in papež, si sedaj hočejo prisvojiti Trst in Istro. Ker pa jugoslovanski Tito neče popustiti, mu je pa prišla groziti Anglija. Toda Jugoslovani se ne bodo ustrašili nikogar, kajti za njimi stoji Rusija. Upam, da se ne bo kaj podobnega zgodilo kot se je v Grčiji, ko so šli tja Angleži pobijati tiste junake, ki so se naj bolj borili proti nacifašizmom.

Ko pišem te vrstice, sem čital v časopisu, da je morala Churchillova vlada podati ostavko. Zakaj? Zato, ker delavska stranka ne mara več sodelovati s Churchillom in njegovimi toriji, kateri so proti Rusiji in že sedaj govore o tretji vojni. Angleški toriji naj bi malo pomislili, kajti če ne bi bilo Rusije, bi danes nad njimi najbrže vladal Hitler.

Škoda, velika škoda, ker je umrl predsednik Roosevelt, kajti z njim smo tudi Jugoslovani veliko izgubili. Upam, da bo Churchill zdrsnil v pokoj, od katera si ne moremo ničesar do brega ometati. Želim, da pridejo pod Jugoslavijo vsi slovenski kraji.

Florian Plahok.

O MEDALJI SOVJETSKIH
INŽENIRJIH IN DRUGO

Cleveland, O. — Šele sedaj sem izvedel, da je Joseph Davies, bivši ameriški poslanik v Sovjetski Rusiji, prejel od sovjetske vlade medaljo Lenina. Medalo je prejel zato, ker on dela to, kar pisa silijo v Chicagu, namreč da bi samo hvalili sovjetsko delavsko državo. Vseled tega sem tam kot je Frank Zaitz, ki je nekoč delal na nekem zborovanju, da ni bil še nikoli junak, zato nima zaslu-

ženih redov ali medalij. Med našimi v Chicagu je mnogo takih, ki si silno žele odlikovanj in jaz upam, da jih bodo prejeli za svoje zasluge.

Sedaj imamo štiri sovjetske inženirje v Clevelandu, in sicer R. Lubenov iz Odese, T. Sivpšov, M. Soklov iz Leningrada in S. Frolov iz Murmansk. Za tolača jim je L. Feinstein iz Zedinjenih držav. Oni proučujejo stavbe pomolov v tukajšnjih pristaniščih, ker bodo morali svoje pomole v ruskih lukah na novo zgraditi, katere je porušila vojna.

Opazovali so, kako tukaj izkladajo in nakladajo železno rudo in premog s parnikov v železniške vozove. Bili so iznenađeni nad ameriško tehniko in radi tega bo Amerika dobila od Rusije veliko naročil za razno masinerijo, orodje in druge stvari, ki jih potrebujejo v pristaniščih. Ruski zastopniki iščejo raznih idej in tehničnih izboljšanj v gradnji pristanišč. Feinstein je pojasnil, da nimajo v nobenem drugem ameriškem pristanišču takega orodja za nakladanje velike količine tovora kot prav v clevelandskem pristanišču.

Ruski inženirji so zelo občudovali velikanski izkladač Hullett, ko je razkladal parnik, naložen z železno rudo. Odločili so se za naročitev teh izkladačev za sovjetska pristanišča.

Inženirji niso bili gostje komunistične zveze, ampak J. L. Cranwella, ki je glavni ravnatelj Pennsilvanske železniške družbe. Bili so gostje tudi Union kluba in pri drugih kapitalistih.

Pisec je bil povabljen na gostijo, toda ker sem abstinent in pijem samo čaj iz preslice, sem povabilo odklonil. To je pač dokaz, da me sovjetski tovariši ljubijo, in sicer zato, ker povem Jožetu Stalinu čisto po domače v brk. Kakor sem že zadnjič dejal, o Rusiji vem nekoliko več kot Joseph Davies, ki je potoval v Moskvo, da vidi koliko je ura na Kremlinu.

Ko je nekoč na nekem shodu pokojni Ruthenberg prav hvalil rusko vladno, čes, kako lepo postopa s sovjetskimi delavstvom, sem ga vprašal sledeče: "Mr. Ruthenberg, ali ste vi delali v Rusiji?" On pa je hitro odgovoril: "Ne, nisem delal, le na komunističnem kongresu sem bil."

Prav tako je z Daviesom. Bil je v Rusiji, govoril z voditelji in zapisal v knjigo, kar so mu povedali. Povedali pa mu niso ničesar o malem človeku, o delavcu. Jaz pa sem videl rusko ljudstvo in njegovo življenje v kinu. To so bile oficijelne slike.

Če je kdo zaslužil Leninov red, so ga tisti Nemci, ki so v zaprtem železniškem vozu poslali Lenina iz Švice preko Nemčije v Rusijo, naker je sledila revolucija, katere je danes rezultat današnja Sovjetska unija.

Kaj se iz tega učimo? Da ruski tovariši, kadar pridejo v Ameriko, občujejo z velikimi

možmi, s kapitalisti, ne pa z onimi, ki nam trobijo, da bi morali pisati samo lepe stvari o delavski državi.

Saj res, naš Frank Lausche bi lahko kaj storil za slovenski narod v teh kritičnih časih. Mnoga slovenska društva so darovala za njegovo kampanjo, zato bi bilo potrebno, da bi sedaj rekli governerju Lauschetu: "Frank, mi smo bili s teboj, ko si nas potreboval, ti bodi pa sedaj z narodom, ki te v tej kritični uri potrebuje!" "Me smo ga volile!" je rekla Josie. Okey, Josie, sedaj pa mu recite, naj pojde z našo deputacijo v Washington in naj tam pove, da mi hočemo za naše Primorce samo ono, kar je njihovega!

Frank Barblč.

PRISPEVKI ZA STARO
DOMOVINO

West Middlesex, Pa.—Podružnici št. 30 SANSa so prispevali za pomožno akcijo sledeči: Društvo Slovenec št. 262 SNPJ \$25 in enako vsoto Slovenski narodni dom v Sharonu. Po \$10 so prispevali: John Novak (št. 1), Anton Bogolin in Martin Trotbent; Frank Okoren \$6.50; po \$6: Frank Stambol, Michael Rupert, Joe Paulinič, Frank Garm; John Novak (št. 2) \$5.50; po \$5: John Paulinič, Jack Garm, Anton Valentinčič, Frank Kramer, Frank Mlakar, Frances Novak, Frank Spek, John Maček, Anton Sabec, Joe Shain, Joe Godina in Louis Godina.

Imena ostali darovalcev bodo objavljena takoj, ko bodo njihovi prispevki znašali \$5.

Vsi veliki in majhni prispevki so vknjiženi v knjigi postojanke št. 30 SANSa s sedežem v Sharonu. Naša blagajna znaša danes \$307.45. Seja podružnice SANSa se vrši vsako prvo nedeljo v mesecu v Narodnem domu. Udeležite se sej in pomagajte nam pri delu za naše trpeče brate in sestre v stari domovini!

Anton Valentinčič,
blagajnik št. 30 SANSa.

ODPOTUJE NA ZAPAD

Milwaukee, Wis.—V časopisu sem čital, da bo vlada opustila kontrolo nad srebrom, kar pomeni, da bodo pričeli kmalu obratovati srebrni rudniki po vsej Ameriki.

Sedaj v Milwaukeeju samo čakam na odrešenje, kakor tista grešna duša pred peklom. Kakor hitro bom dobil sporočilo z zapada glede dela v srebrnih rudnikih, bom pobral šila in kopita in takoj popihal iz tega mesta. To delo, ki ga sedaj opravljam v livarni, mi ne prija, se ne strinja z menoj in jaz ne z njim. V enem samem dnevu moram producirati več kot sedem teden dni. Želim si pač samo človeškega dela in ne suženjskega garanja. Čestokrat si sam pri sebi mislim, da imamo v Ameriki še vedno 60 milijonov garačev-sužnjev! Torej, zakaj bi še nadalje garal v tem mestu? L. 1928-29 sem delal v livarni in sedaj vidim, da obstoja na tem delu še vedno isti preganjaški sistem in bo ostal, dokler bodo delavci plačani od kosa. Delavci se sami sebe ubijajo, dobiček pa ima od tega le človek na vrhu plasti, kateri hoče čim več izprežati iz uboge de-

lavske pare. Ko pa pride depresija, gredo tovarnarji na oddih, delavci pa v dolge krušne vrste.

Znano je, da čim več zaslužiš, temveč denarja razmečeš po nepotrebnem. Človek, ki si hoče ustvariti malo boljše življenje, mora iti tja, kjer je boljši sistem. Delo v papirnici v Monroeju, Mich., mi je veliko bolj ugajalo kot delo v livarni. Prav tako mi slabo deajo v srebrnih in bakrenih rudnikih, kajti tam sužnjijo stroji in ne ljudje, dočim v mnogih drugih industrijah vladajo še vedno iste razmere kot so pred sto leti in delavci si lomijo hrbte, da je bolj. Delo v bakrenih rudnikih v Butteju, Mont., je zelo lahko v primeri z delom v livarni v Milwaukeeju. Ko sem prišel po delu iz rudnika, sem se počutil spočitega, kakor kozel na planini, ko pa grem tu z dela proti domu, pa še krevsati ne morem, tako sem izdelan in izbit.

Še teden ali dva in dejal bom: "Adios Milwaukee in vse dobro te s kolonijami vredi! Mene nje-ma više kot kuče."

Frank Kroll.

KAZEN ZA VOJNE
ZLOČINE

Woodville, Pa.—V časopisih čitamo, kako Angleži in Američani love nacistične zločince. Menim, da jih ne bi bilo treba loviti, ker se sami radi zatekajo v roke Angležem in Američanom, z namenom, da utečejo rokam pravice. Sodeč po poročilih, se tem zločincem do sedaj še ni ničesar hudega zgodilo, saj jih imajo zaprte v hotelih in vilah in poleg tega imajo tudi stražnike, da jih protektirajo.

Ako bo mednarodno sodišče sodilo vojne zločince, potem dvomim, da bo pravici zadosteno. Vse te človeške izvrške bi morali poslati v tiste dežele, kjer so izvršili zločine in gotovo bi prejeli zaslužen kazni. Nič ne bi bilo škoda, če bi izročili ljudskemu sodišču tudi škofa Rožmana, generala Rupnika, Nedića, Mihajloviča in Pavloviča. Ta petperesna detelja je storila veliko hudega jugoslovanske-mu narodu. Bojim se, da se bo z vojnimi zločinci zgodilo tako kot se je z zadnjim nemškim cesarjem.

Frank Vilfan.

ČASOVNI KOMENTARJI

Chicago, Ill.—Stari naseljenec Vertin se je po dolgem času zopet oglašil v Prosveti. Njegova tragična povest je pred časom zbudila veliko zanimanja in simpatij med čitatelji Prosvete. In kako ne bi! Povest je bila res izredna življenjska dogodka.

Seveda tisti, ki piše, ne žanje samo priznanja, temveč čestokrat zaviranje in ne vem še vse kaj in menda vsled tega so nekateri žalili moža, čigar življenje je bilo ena sama velika grenka kupa, razen nekaj kapljic trenutne sreče.

Staremu naseljencu se ne bi smelo greniti življenja radi krivičnih opazk. Večina čitateljev verjame njegovi nenavadni zgodbi in simpatizira z njim.

Papež Pij XII se je po dolgem času zopet oglašil in opravičeval stališče "svete stolice" do sveta, vojne, nacistov etc. Sedaj, ko nacifašisti leže v prahu in krvi na tleh, je udarjal po njih, a l. 1933 je s Hitlerjem podpisal konkordat, še poprej pa z Mussolinijem! In ne samo to: Ves čas nacifašistične dominacije nad Evropo je previdno molčal, v nekaterih primerih, na primer v španski civilni vojni, pa so on in njegovi zastopniki očito in brez sramu sodelovali z rablji malega človeka.

Če bi kdo lahko vodil odpor proti rabljem v času teme v Evropi, je bil to papež in njegovi škofje, toda ga niso, temveč so pasivno stali ob strani, nekateri pa celo kolaborirali, čes, da je nacifašizem manjše zlo kot komunizem, obenem pa so pridno udarjali po Sovjetski Rusiji, da-siravno je slednja žrtvovala milijone duš za zlom hudičeve pošasti.

Vse papežev opravičevanje in pojasnevanje ne bo preslepilo pametnih ljudi, kajti črno na bellem napisanih faktov se ne da z lepimi in "diplomatičnimi" besedami utajiti, prav tako ne konkordatov, ki jih je sklenil z Mussolinijem in Hitlerjem.

"Sveti" oče v svojem govoru ni pozabil, da je Italijan in imenoval po imenu Slovenijo in Hrvaško, čes, da se v teh dveh deželah dogajajo žalostne stvari:

pobijanje duhovnikov, nezakonite obsedbe in teror. Razumljivo, papež pretirava z namerom, da diskreditira Jugoslavijo, ki danes ni taka kot si jo on želi.

V Jugoslaviji se ni zgodilo nobenemu duhovniku nič hudega, ako je ostal zvest narodu, seveda fašističnemu goriškemu nadškofu Margottiju pa so partizani pokazali vrata, prav tako ljubljanskemu Rožmanu in o-mnim duhovnikom, ki so podpirali kriminalca Paveliča. Opravičevati take "božje pastirje," se pravi opravičevati fašizem.

Kanonik Oman je reagiral na moje sugestije in pravi, da bila zanj velika čast služiti ministranta papežu. Dobro bi bilo, da bi za službo vložil prošnjo, morda ga ne bi ministrantska čast toliko stala kot ga je kanoniška ...

Zadnjič sem napisal, da bi bilo najboljšje za Hrvate in Slovence v Jugoslaviji, da bi se pridružili pravoslavni cerkvi in tako obrnili hrbet italijanskemu papežu, ki jim že od nekdaj deli blagoslov z levice.

Človek bi mislil, da bo povprečen čitatelj razumel pomen zgor-njih besed, a menda jih nekateri niso, kajti baje so bili naši rojaki v neki naselbini zelo razburjeni, čes, da pisec agitira za pravoslavno vero, ki je prav tako opij za ljudstvo kot katoliška.

Ne, pisec ne agitira za nobeno drugo vero kot vero v poštenost in pravičnost, obenem pa menim tole: Ako hrvaški in slovenski narod nikakor ne more shajati brez verskega slepila, potem bi bilo zanj boljše, da bi italijanski Rim zamenjal za slovansko Moskvo.

Dorothy Thompson piše, da so Jugoslovani uganjali veliki teror na Koroškem in obešali ljudi na debelo. Za svojo trditev pa navaja samo en primer, in sicer, da so Angleži sneli z visile nekoga Korošca, ki je bil nacist ...

SANS ni samo organizacija, ki deluje za blaginjo jugoslovanskega naroda v stari domovini, temveč je zaenč casnikarska agencija, ki zbira in zalaga naše časopisje z dobro urejenim in sodobnim materialom o Jugoslaviji.

Američani so pomagali streljati glavo nacifašističnemu zmagov Evrope, a doma prizanašajo ljudem, ki bi zaslužili vrh prav tako kot jo je Mussolini, Hitler, Goebbels in drugi.

Gotovna mrs. Dilling izdaja v Chicagu buletin, iz katerega seva isti strup, ki sta ga nekoč razlivala Mussolini in Hitler. V majski številki piše med drugim tole: "Predsednik Roosevelt je sesal kri ameriškega narodu zato, da ustvari svetovni imperij za rdeče Jude in reši svet za krvavega Jožeta in druge bogokletne komunistične diktatorje."

Ko ta antisemitka in nacistka grdo opljuje pokojnega predsednika, pa nadaljuje: "Sedaj je Nemčija poražena in okupirana, judovsko časopisje in radio pa si izmišljata in lažeta o nacističnih grozodejstvih samo zato, da bi zavezniki uničili nemško pravoverno ljudstvo."

Tako piše mrs. Dilling, širi enako gnusno, lažljivo propagando, ki je uničila Evropo, vzletemu pa zgleda, kakor da je te deželi ni sodišča, ki bi take kriminalce poštono zašilo. Omenjeno nacistično babše je sicer bilo poklicano pred sodišče, a persekutor je bil tako vjuden in poln legalnih akademskih fraz in dvomov, da je perverzno žensko ušlo roki pravice in sedaj nadaljuje s širjenjem strupa in rasnega sovraštva, ki lahko pokonča Ameriko.

Veliki depresni predsednik Hoover je bil zadnjič v avdijenci pri predsedniku Trumanu samo 45 minut, kmalu nato pa je bilo naznanjeno, da bo z dela odslavljen blizu pet milijonov delavcev ...

Prakticiranje "enakopravnosti" za male narode se je pričelo: "Velika" Jugoslavija je bila informirana, da mora re-petirati pravice "majhne" Britanije in "majkne" USA.

Milan Medvešek.

Alli ste naročeni na dnevni "Prosveto"? Podpišite svoj list!

Fantje, ki jih vidite na sliki, so zelo navdušeni in veseli. Ampak ni nič čudnega, kajti ta skupina se poslavlja od vojaškega stanu. Po zmagi v Evropi je to prva skupina, ki je bila odpuščena iz armade v taborišču Fort Dix, N. J.

Slovenski vodniki in preroki

Dr. Ivan Lah

(Nadaljevanje)

Dr. Janez Bleiweis (1808-1881)

Pesniki, ki so ob času romantike dvigali narode k novemu življenju, so bili le predhodniki bodočih pokoljenj; kajti njih cilji so bili previsoki, da bi se bile dvignile za njimi ljudske množice, ki jim je vsakdanje življenje važnejše nego visoki svet poezije. Pesniki so glasniki velikih idej, a niso praktični politiki in voditelji narodov. Njih kraljestvo, rekli bi, ni od tega sveta. Navadno ostanejo svoji dobi nerazumljivi in šele pozneje spozna narod pomen njihovih besed. To je čutil Prešeren, ko je pel:

Slep je, kdor se s petjem ukvarja,
Kranjec moj mu ose kaže,
pecu vedno sreča laže,
on živi, umrje brez d'narja.

Zato je postal vodja našega naroda dr. Janez Bleiweis, praktičen mož, živinozdravnik, ki je poznal vsakdanje potrebe naroda in temu primerno prilagodil svoje delo. Rodil se je v Kranju iz trgovske družine, ki se je bila tu preselila iz Trstenika na Gorenjskem. Dovršil je ljudsko in srednjo šolo v Ljubljani in odšel na Dunaj, kjer se je učil zdravilstva. Že leta 1832 je postal doktor medicine in se posvetil živinozdravstvu. Leta 1841 je prišel v Ljubljano kot profesor na medicinskem in kirurškem učilišču in postal leta 1842 tajnik c. kr. kranjske kmetijske družbe.

Tu se je odprlo dr. Bleiweisu polje hvaleznega dela za pospeševanje narodnega gospodarstva. Posrečilo se mu je dobiti dovoljenje za izdajanje slovenskega lista, ki je imel biti glasilo Kmetijske družbe. In tako so "Novice rokovalsko-kmetijske" leta 1843 zagledale beli dan. Z njimi se začne med našim ljudstvom novo življenje, ker so kot edini slovenski list združile okoli sebe dopisnike iz vseh slovenskih pokrajin, seznanjale med seboj kraje in ljudi, reševale kmetičke in gospodarske vprašanja, vzbujale zanimanje za razne panoge javnega življenja in ga pripravljale za raznimi pravicami in pravicami za važno leto 1848. Izpovedka se je tiskalo 500 izvodov, a že drugo četrtletje se dvignile na 800 izvodov in potem so rastle tako, da skoraj ni bilo boljše slovenske hiše, v kateri ne bi bilo tedenskih "Novic". Z njimi pa je med narodom rastlo tudi ime urednika dr. Janeza Bleiweisa: In tako je postal Bleiweis narodni voditelj, okoli katerega se je dolgo vrsto let zbiralo in razvijalo vse naše narodno, kulturno, gospodarsko in politično javno življenje.

"Novice"—je prerokoval Majar-Ziljski—"bodo vzbudile nas Slovence, da se vzdramimo." "Novice"—piše Fran Lev—"so bile središče in ognjišče, okrog katerega so se zbirali slovenski pisatelji, mnogim iz njih so bile prva šola v pisanju, one so budile med narodom veselje do branja in s tem obnem slovensko zavednost." Sam urednik dr. Bleiweis ni imel z njimi tako visokih namenov.

V prvi številki (5. julija 1843) je proglasil, da je "namen, cilj in konec teh novic: pouk in napeljevanje kmetovalcev in obrtnikov ali rokodelcev, si svoj stan, kolikor je mogoče, izboljšati, ne pa dobičke z njimi iskati, pa tudi ne samo kranjsčine učiti ali

nju jezika ali v drugi reči nas bo razveselil in nam za znamenje veljal, da se te novice prijaznih deležnikov razvesele."

Da bi se "Novice" med ljudstvom bolj razširile, so bile tiskane v starih črkah, dasi je zmagoval že novi črkopis, ki ga je bil uvedel Gaj s svojimi novinami. Bleiweis se je tudi tu pokazal spretnega ljudskega voditelja in je počasi uvajal nove črke. Šele leta 1846 je naznanil, da bodo pošle tiskane v novih črkah in posil, "naj bi se vsi naši gospodje pisatelji enega pravopisa držali."

Tako so združile "Novice" Slovence v enem pravopisu in v enem jeziku, dasi je bil urednik tudi v tem napram pisateljem iz raznih pokrajin zelo popustljiv. Dr. J. Lokar pravi, da so "pripomogle 'Novice' največ do tega, da je dobil naš jezik razmeroma hitro enotno lice. Ravno one so združile slovenska narečja v en slovenski jezik." Dr. Bleiweis sam je rekel: "Si cer pa ne pišemo ne za Gorenjce, ne za Dolenjce, ampak za Slovence."

(Se nadaljuje)

Glasovi svobode

Ethin Kristan

Od morja do morja doni, od skalnatih hribov do zelenih planin se razlega, v palače in kočje prodira pesem, pesem mogočna, zvonka, opojna, pesem, ki poje svobodo. Ušesa poslušajo in srca utripajo hitreje in nade visoke se zbuja. Večno je koprnjenje po svobodi. Človeštvo je hrepelo po njej, odkar je na svetu, junaki so krvaveli, narodi so se bojevali zanj, tirani so jo zapirali v ječe in kriniki so jo obglavljali, a še vedno se iztegajo roke po visokem cilju, ki žari čudovito v nedogledni daljavi, krasen, vabeč in nedosežen. Sužnost ni življenje, nevidne verige so hušje od železnih in želja po svobodi ne more umreti.

Odmev presladke pesmi se vali po deželi in žejne duše ga vpivajo kakor nektar in nekateri se opajajo in nekateri poslušajo pa se nenadoma ozro in vztrepečejo: nekaj ni prav! Pesem je glasna in milujoča, a nekaj je napačnega v njej, nekaj moti harmonijo, dasi so pevci veliki, mogočni ljudje. Eden je bil predsednik Zedinjenih držav, dva sta hotela postati vrhovna predstavnika velike dežele in trabant okrog njih jim pomagajo z grli in z gosli in cimballi. "Svoboda je ogrožena," pravijo besede, in milijoni se pozivajo, da odvrnejo nevarnost. Kakor da pojo Sirene svojo zapeljivo pesem, opojno in uspevajočo in oblubljaajočo neznan prelestei...

Svobodo! Ampak kakšno svobodo? Svobodo za koga?

Svoboda je krasna, svoboda je vzvišena, ampak razum se ne sme skriti niti tedaj, kadar gre za najvišje in najdragocenejše reči v življenju. Rože so čudovito čvete, toda napolni si sonebo z njimi in zapri okna in vrata in pojdi med njimi spat, pa te jutraj lahko odnesejo v mrtvašnico. Ob pravem času in na pravem mestu ozdravi lek na smrt bolno telo, po pomoti užiti lahko zamori življenje.

Nekoliko reda so zadnje čase skušali narediti tam, kjer ga ni bilo nič in izdelali so nekoliko načrtov, po katerih naj bi dobili nekoliko pravic tisti, ki jih nikdar še niso imeli. In s tem je prišla v nevarnost svoboda!

čebel in termitov, nima pravice, da se imenuje gospodarja stvarstva.

Kadar hoče kralj Oljevič novo palačo ali njegova milostiva vilo, jima mora arhitekt izdelati natančen načrt. Kadar se baron Premogarski naveliča Pennsylvanije in New Yorka, je tajnikova naloga, da sestavi podroben načrt za potovanje okrog sveta in graditelj brodov načrt za jahto. Gospod Spekulantov si najame celo krdo izvedencev, da mu komponirajo fine in zvite načrte, po katerih izpodrine svoje tekmeče iz južne Amerike in zapadne Afrike. In kadar je po vseh bankah zemeljsko blago Sir Dollar-Dollarja nakupičeno in je čas, da se zapiše njegovo ime v knjigo bodočnosti, mu morajo največji znanstveniki sestaviti načrte, po katerih bo nekaj tistega denarja, ki ga na nikakršen način ne more napraviti ne sam ne njegovi sinovi in hčere kupilo večno slavo.

Povsod so načrti dobri in potrebni, kjer ni dobička brez njih. Ampak kjer bi ubogi raji omogočili nekoliko pravic, so nezdruživi, neliberalni, neamerikanski, radikalni, boljševiški, brezbožni, nevarni. Svoboda je v nevarnosti, načela naših očakov je treba braniti, naše narodne ideje je treba zavarovati zoper grozne novotarje.

V prvih časih so po ameriških mestih gradili kakor je naneslo. Kjer je kdo prišel do kosa sveta, je zidal kakor se mu je zdelo. Gozdove so sekali, ne da bi bilo komu prišlo na misel, da bo drevje tudi po petdesetih in sto letih potrebno. Iztrebili so travo, kjer ni bila zemlja dobra za nič drugega kakor za travo. Bivole so streljali kakor blazni, dasi bi se bili od Indijancev lahko naučili, da je tudi za to treba načrta.

In danes morajo po mestih podirati cele skupine hiš in predelavati ulice, lesa je skoraj zmanjkalo, dobra zemlja se je posušila, kar je ni voda izprala, jo raznašajo vetrovi, na prostem so bivoli izginili in prav tako se je zgodilo drugim živalim in pticam. Skoraj prepozno spoznavajo, da ne gre nič brez načrtov. Pa se trudijo in se pote in jih izdelujejo na vseh koncih in krajih. In ves je prav, le da bi se še rešilo, kar se še da rešiti.

Ampak če pride kdo z načrtom, po katerem bi tudi "navaden" delavec mogel dobiti stanovanje, dostojno človeka, ali pravico, da se organizira in poveri organizaciji, da se potegne zanj, kadar je treba, tedaj je to paternalizem in poseganje v "svete" pravice gospodarjev. Temeljni družbe se rušijo s tem, podirajo se stebri države, zagrebajo se tradicije in odpirajo se vrata na stečaj komunizmu in socializmu in satanizmu in, vsemu, kar je hudo in strašno in grozno.

Fanfara trobijo, na turške bobne bijejo in razdraženi glasovi hrešče: nazaj, nazaj! Tja, kjer so stali očetje, tja, kjer je veljal individualizem, kjer se država ni vmešavala v naše zadeve, tja, kjer je naš dom bil naša graščina!...

Čudna je ta svoboda, ki sili nazaj, ko gre ves svet naprej. Ampak razumljiva je, ker je stara kakor sebičnost, ki je v kapitalistični družbi dosegla svoj vrhunec in bi se tam rada zadržala za svojo večnost. Mogoteli te družbe so pozabili, kako je bilo nekdanj, ko je mladi, bojeviti kapitalizem posegel v "pravice" fevdalne družbe in jo, s pomočjo delavstva porušil v razvaline pa na njih sezidal svojo trdnjavo. In spoznati ne more, da se zgodovina nikdar ne ustavi zaradi oblike, nastale na tleh, kjer je prej bila druga oblika, temveč sledi vekomaj zakonu porajanja in umiranja. Kar je zastarelo, se mora umakniti o nemu, kar je postalo potrebno, in kadar to zastari, se bo zopet moralo odstraniti, da dobi novo prostora.

Ali posega novotarstvo v pravice? Ali omejuje svobodo?—Da! Pravice drobi, ki so postale krivice. Svoboda brezobzirnega egoizma omejuje, svoboda absolutnega profitarstva, izsesujočega izkoriščanja, samovoljnega zatiranja in tiranskega izstradanja. Svoboda male peščice omejuje tam, kjer prinaša ta svoboda le gorje in trpljenje in grozo, prižiga pa lučico svobode milijonom, ki so ponižani in potlačeni, dasi imajo človeško lice kakor kralji in cesarji, dasi jim utripajo srce v prsih kakor milijardam, dasi jim žari svetloba uma v glavah kakor diktatorjem in satrapom.

Da moremo živeti skupaj na tem svetu kot ljudje, ne da bi se poklali med seboj, potrebujemo nekakšen red, ki zahteva od vsakega nekoliko žrtve. Pravilno je, da žrtvuje vsakdo nekaj, a da se od nikogar ne zahteva vsa žrtve. Gospodu Milijonsonu privoščimo prav toliko svobode, kolikor je sami želimo; uredi naj si svoje življenje, kakor ga najbolje vesele, le da ne bo izkoriščal in zatiral drugih in omejeval njihove svobode bolj kot je njegova omejena.

Zalostno izpričevalo bi bilo za človeškega duha, za naš slavljeno um, če bi morali priznati, da je taka uredba človeške družbe nemogoča. Namesto tavanja in stokanja, "nazaj, nazaj" je treba krepko zaklicati: "naprej" in klicu slediti z delom, pa preustvari človeštvo svet, da bo tak kakršnega potrebuje. In v tem novem svetu bo pravica in toliko svobode, da je nikomur ne bo manjkalo. Ampak pravica ne prihaja sama in ne svoboda. Delati je treba zanj in bojevati se kakor od začetka sveta.

Svetovno znani "Hitlerjev kevdor" v Münihu, kjer je leta 1923 Hitler inasceriral svoj prvi nacistični puč in bil zato vržen v ječo na par let, kjer je spisal "Mein Kampf". Zavezniške bombe so razbile tudi "kevdor," kjer je tekla sibelka nacizmu.

Ali je vojna z Rusijo verjetna?

Napisal Donald Bell

Mnogo se govori o neki novi vojni z Rusijo. Prišel je čas, da odkrito govorimo o vseh možnostih. Oni, ki računajo z novo vojno, niso zares vznemirjeni radi neposrednih sporov kot poljsko ali tržaško vprašanje, niti glede administracije Nemčije. Videti je, da še nekaj drugega zastruplja ozračje.

To pesimistično naziranje je najbolj razširjeno v evropskih deželah, oziroma režimih, kot poljski zamejni krogi v Londonu in, kot je bilo javljeno iz zanesljivih virov, celo med nekaterimi člani ameriške delegacije v San Franciscu. V teh krogih smatrajo, da bo bodoča svetovna organizacija kot celota ravnala kot nekakšen protiruski blok. Povsem jasno pa je, da bi formacija takih blokov vodila do vojne, prej ali slej. Nekateri trde, da bo ta protiruski blok le odgovor na ruski blok, ki zdaj nastaja in obsega ozemlje približno od Luebecka pa do Trsta, tako da bo obsegal skoro pol Nemčije, Poljako, Čehoslovaško, Rumunijo, Madžarsko in Jugoslavijo.

Jasno je, da je nevažno, prepirati se o tem, kdo je bil prvi pri ustvarjanju krajevnih blokov. Toda, ako pride do oblikovanja teh blokov, je mogoče le troje—živeti utegnemo brez medsebojnega kontakta, v nekakšnem super-izolacionizmu, ali se bosta sporazumela in končno spojila v svetovno skupnost, ali pa bo prišlo do spopadov in vojne.

Poglejmo zdaj, kako bi to izgledalo. Nekateri pravijo, da je sovjetska Rusija agresivna in da hoče dominirati vso Evropo. Drugi zopet trde, da je Rusija izčrpana, tako da je utegnemo prisiliti, da sprejme, karkoli ji bomo naložili. Oboje je pretirano.

Ruski cilji v Evropi so zmerni in omejeni. Rusija hoče varnost in namerava izkoristiti priliko te velike zmage, da se zasedra v centralni Evropi, da bi mogla braniti svoje meje tam, mesto šele na Curzonovi liniji. To ni agresivna, niti agresivnost. Na drugi strani pa je Rusija trudna, a nikakor ne izčrpana. Rusija hoče mir, ker ji je treba časa za obnovo in celo za reorganizacijo—toda Rusija ima obnem

loba uma v glavah kakor diktatorjem in satrapom.

Da moremo živeti skupaj na tem svetu kot ljudje, ne da bi se poklali med seboj, potrebujemo nekakšen red, ki zahteva od vsakega nekoliko žrtve. Pravilno je, da žrtvuje vsakdo nekaj, a da se od nikogar ne zahteva vsa žrtve. Gospodu Milijonsonu privoščimo prav toliko svobode, kolikor je sami želimo; uredi naj si svoje življenje, kakor ga najbolje vesele, le da ne bo izkoriščal in zatiral drugih in omejeval njihove svobode bolj kot je njegova omejena.

Zalostno izpričevalo bi bilo za človeškega duha, za naš slavljeno um, če bi morali priznati, da je taka uredba človeške družbe nemogoča. Namesto tavanja in stokanja, "nazaj, nazaj" je treba krepko zaklicati: "naprej" in klicu slediti z delom, pa preustvari človeštvo svet, da bo tak kakršnega potrebuje. In v tem novem svetu bo pravica in toliko svobode, da je nikomur ne bo manjkalo. Ampak pravica ne prihaja sama in ne svoboda. Delati je treba zanj in bojevati se kakor od začetka sveta.

vih mesecev vojne vdreti v važna industrijska ozemlja Rusije, ker je prvi ruska obrambna črta danes mnogo dalje na zahodu, industrije pa mnogo dalje na vzhodu.

Kako bo v dvajsetih letih, ne velja razpravljati. Jasno je, da bo Rusija takrat mogočnejša kot danes. Morda bo naša sila rasla hitreje kot njena. V glavnem bo to odvisno od kraja, kjer se bodo odigravale operacije, oziroma, o katerem vojnem področju želimo razpravljati. Ako bi se podali Rusi na Atlantik ali Pacifik, bi bili slabotnejši. Ako bi se mi podali v neizmenost kontinenta, bi narasle ugodnosti za Ruso. To so realnosti sil. Radi tega ne bo vojne z Rusijo, kljub vsemu govorjenju.—ONA.

Poročilo iz Prage

Praga. (ONA) — Osvoboditev Češke in Moravske je bilo najbrže najbolj mirna operacija od vseh v procesu osvoboditve Evrope izpod nacističnega jarma. Med vlado in osvobodilnimi odbori ni bilo nobenih spopadov niti nesporazumljenj, kot so se primerila na primer v Franciji. Čim se je vlada dr. Beneša vrnila, so odbori takoj odstopili in predali svojo oblast. Na isti mirni način se obnavlja demokratska oblast. Nekateri podrobnosti o tem mi je povedal Václav Nosek, komunist, ki je novi notranji minister.

"Ponekod v inozemstvu," mi je dejal, "so se širile govorice, da bomo odrezani od zunanjega sveta. Zanimalo vas bo slišati, da smo že povabili ameriškega, britanskega in francoskega poslanika, da pridejo sem. Pričakujemo jih od dne do dne."

"Po prihodu diplomatskih predstavnikov pa bomo povabili tudi prestavnike svetovnega časopisa, da se prepričajo, kako prehajamo na demokratske metode vlade."

Dalje je povedal, da bodo one stranke, ki so sodelovale z Nemci, med njimi tudi agrarna stranka, ki je bila pred vojno najmočnejša, odpravljene. V novi čehoslovaški ustavi bodo priznani Slovaki kot narod zase. Najbrže bo odpravljen tudi senat, tako da bo le ena narodna skupščina. Ključne industrije pa bodo nacionalizirane.

Na vprašanje, koliko časa misli, da bodo ostale v deželi ruake in zavezniške vojaške sile, je odgovoril Nosek: "Ne dolgo. Vsekakor tako dolgo, da bo ves nemški odpor, ki so ponekod v deželi še vedno nadaljuje, strl do kraja. Rusi so že evakuirali Prago skoro do 20 km. naokoli in zdaj oborožujejo naše policaje in žandarmerijo."

"Revolucionarni gardisti, ki so se borili proti Nemcem na barikadah, bodo našli svoje mesto v varnostni organizaciji države, ako bodo to želeli."

Zaključil je z naslednjimi besedami: "Zdaj ustanovljamo ljudska sodišča, ki bodo sodila nemške vojne krivce po prekem sodu. Naša narodna sodišča pa bodo obračunala z našimi lastnimi izdajalci. Najhušje težave so za nami. Gospodarska situacija dežele ni tako obupna kot se je bilo bati. Repričan sem, da bo Čehoslovaška kmalu prebolela to nesrečo."

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

ANY BONDS TODAY? By Gracie Allen and George Burns Illustrated by Eric Ericson

"Repairs yourself, too. He buys a War Bond every week."

IZ MODERNEGA SVETA

Spisal F. S. FINŽGAR

(Nadaljevanje)

Gospoda, tako gledam svet jaz in pravim: Ulesa, velika in nevarna so v človeški družbi. Zdravila je treba. In tega mora dati izobraženstvo. Če ga ne da, se bodo ulesa naravnim potom predrla—in bogve če ne bo to dolgo gnojenje v masi ljudstva diluvij za tiste, ki niso hoteli pomagati . . .

Zdravnik se je ogrel. Njegovo oko se je bliskalo. Na sencih so se mu žile nabrekli. Ko je končal, za trenutek ni zinil nihče. Zdelo se jim je, kakor bi prihajal od daleč neki glas, ki ga slutijo, čutijo—pa ne razumejo. Prvi se je oglašil ravnatelj.

"Gospod doktor, vi ste pa sociolog. Občudujem vašo teoretično znanje. Seveda—vse res—toda v praksi—in praksi—"

"V praksi naj vlada koroba!"

Seme je vrget to besedo vmes, kakor pobalin kamen.

V zdravniku je vztrepetal živčevje, stopil je korak naprej. S stisnjenimi obrvmi je iztegnil glavo proti Semenu in z nemirnim glasom, vendar svečano-moško, rekel:

"Gospod nadzornik, ako je to vaša resna beseda in vaše prepričanje —"

"Dovolj! gospoda moja, dame so prišle! Vivat republika! Egalite—fraternite!" Kontrolor je kljub temu, da je precej pil, vendar spoznal nevarni položaj med Semenom in zdravnikom. Stopil je med nju in s tem krikom—in pa ker so res prišle dame iz budoarja, kjer jim je bila kontrolorka postregla s sladčicami in čajem—prekinil neizogibni prizor.

Kakor bi odrezal, so padli vsi problemi in vsa nasprotstva. Alma je šla k mizi prav tesno mimo zdravnika. Dotaknila se je kakor ponevedoma njegove roke. Zdravnik se je umaknil in ozrl.

"Pardon, gospica!"

Pogledale so ga velike plave oči in ustnice so šepetale: "Častitam!" —

Nekaj čepov je skočilo z glasnim pokom do stropa, zašumelo je vino—zašumela je družba.

Proti jutru so se razhajali.

Seme je počakal prilike, da je stopil za Slugo in ga nosilja precej vinjen vprašal:

"He, prosim, kaj je potem—če je to moje prepričanje — — — Kaj ste hoteli —"

"Sedaj ni čas za to. Ker pa silite, vam rečem: Če je ono vaše prepričanje, če niste tega govorili kot frazo, tjavendan, tedaj ste vi v mojih očeh čisto navaden—lopov! Lahko noči!" Semenu so se zaprla vrata pred nosom.

XII.

Ob palici se je počasi premikal Peter Rožman. Prvič je zapustil bolniško sobo in dosti neokretno je drsal z bolno nogo po veži.

Zunaj je sijalo gorko sonce. Peter se je nalonil ob vrata in strmel čez ravnino. Na pobledelem obrazu je čutil solnčne žarke, ki so trkali in klicali: Pomlad prihaja! Pridi, zapusti zatuhlo sobo, dihaj pomladni vzduh, pridi in vstani!

Peter je pomeril korak čez par stopnic, ob stal je oprt ob nerodno palico, prsi so se mu širile, v glavi se mu je gubilo nekaj mračnega, od srca se je odvalilo kakor težko breme. Vleklo ga je z veliko silo čez ravan, mimo belih plahit zaostalega snega, hotelo se mu je za solnce, za prostim zrakom.

Prestopil se je. Ali začutil je na bolni nogi kakor svinec, zadelo se mu je, da je priklenjen na močno verigo, na srce mu je leglo vnovič breme, po glavi se je začelo mračiti. Drsal je ob zidu bolnice in tam na vogalu, kjer je stalo golo grmovje in pred njim star parobek, je sedel Peter, iztegnil bolno nogo, na zdravo kole-

no pa postavil komolec in si podprl glavo. Njegov pogled je obtičal na bližnjem gričku, ki se je dvigal sredi ravnine. Pod gričem je stala bela cerkev, krog nje so se svetile hiše v solncu, vrh griča je razločno videl tri križe.—V vasi, po zvinkani stezi, so se premikale črne, bele in pisane točke, ki so vse hrepenale kvišku—na grič. In tam krog križev je gomazelo, pljus-kalo semintja, strinjalo se in se razgrinjalo. Razločno je videl, kako se je sredi tega ljudskega mravljišča zdajpazdaj zasvetila bela obleka, kako se je odtrgal kos tega življenja in se kakor curek pocedil po griču navzdol proti cerkvi.

Peter je bil čezdalje bolj zamišljen, čezdalje bolj je hrepenel v to množico in bolj in bolj ga je peklo, da je še privezan na to hišo. Z roko je zakril oči. Ni mogel gledati tega življenja. Krog njega je nekaj prasketalo. Zašumelo je tintam, suhi listi, ki so prebili zimo na grmu, so drhteli v majhni sapici. Zdelo se mu je, da se nekaj probuja, da odgrinja težko odejo, da vstaja in da se zdajdaj dvigne z veseljem vzkrikom — — —

Prav blizu je zavnel smeh, oglašil se je pogovor. Peter je odmaknil roko izpred oči. Gospoda iz mesta je šla mimo na izprehod—na Kalvarijo. Ko je Peter dvignil glavo, je utihnil smeh, droben prstek je kazal nanj in sedemletna deklica se je prišla mater za krilo. Pritisnila se je prav blizu, kazala s prstom še vedno na Petra in s široko odprtimi očmi gledala mamo. Eleganten gospod ob njeni strani je segel v žep in dal dekletu krajcar. Mama se je oklenila tesneje roke svojega moža in obrnila glavo proč od Petra. Ta je dobro slišal, kako je pošepetala možu: "Ah, Edi, takega človeka ne morem gledati! Kako je umazan!"

Hčerka se je pa varno približala za pet korakov, dvignila se na prste, sklonila nekoliko naprej in vrгла pred Petra krajcar—potem pa zbežala in se skrila za materino krilo.

Na Petrovem obrazu je zagorela kri. Roko je dejal zopet pred oči, ustnice je stisnil in obšla ga je neizmerna bridkostna jeza. Bil je res v umazani obleki—in tisti, kakor so ga prinesli iz tovarne. In zato se je studil visokim ljudem . . . Od česa je umazana obleka? Morda od grehov, od lenobe, od uživanja, od razkošja? Ali ni vsako vlakno obleke že pilo potnih kapelj? Ali ne krijejo te revne krpe suhih mišic, ki so toliko noči že dvigale gorče železo, ki so porjavile ob vročici, katero diha Martinova peč? Ali ni to telo stradalo že toliko praznikov, da je bila juho rajna mati, ki že trohni nekaj let pod grudo? In tedaj ste vi mogli uživati, drage vino se je cedilo z vaših miz, bogate drobtine so padale na tla; stotake ste trošili, da ste odeli razkošne ude—samo napol—da ste požirali iz čaše opojnosti z večjo slastjo. In vi ste lepi, občudovanja in spoštovanja vredni—vi pošteni, vi čisti—le jaz, le mi pritiskani do tal, le mi vam zbijamo stud, mi smo umazani, mi nečisti . . .

Petru so se krčile pesti. Divja moč je rastle v njem, zaničevalno je pljunil na cesto, kjer je stopala noga bogatih šetalcev, zadržal se je s parobka in z zdravo peto pomandal krajcar v pesek: "Ne, ne, nismo berači! Brez vas živimo, hočemo in moramo živeti! Naša moč, naša moč!"

Tresel se je od gneva in zlezal nazaj na parobek. Kakor s steklenimi očmi, za katerimi je gorelo nekaj strašnega, je gledal na Kalvarijo. Krog njega je v poljubih solnčnih žarkov nekaj vzdihalo, nekaj skrivnostno šuštel, kakor bi si mencalo oči, ko je izpregledalo po dolgi noči jasno glorio belega dneva.

(Dalje prihodnjic.)

V nemilosti

Tone Čufar

Zidarja Franceta Matjana je vso noč stresal mraz in davil kašelj. Samo tu pa tam je malo zadremal. Šele proti jutru ga je zmogla utrujenost, a sredi najslabjega sna ga je zbudila žena. Takoj je spet hudo zakašljaj, se še bolj skrčil pod oguljeno odejo in krmežljavo gledal skozi nizko okno barake.

"Odlodi se," je rekla žena in čakala odgovora. Bila je drobna, stara nekaj čez trideset let. Stopila je k drugi postelji, kjer sta spala otroka. Popravila jima je odejo, potem je pa spet zaskrbnjeno gledala moža, ki je nekam modrijansko strmel ven.

Zunaj se je že zdanilo, a je bilo za to uro le pretmemno. Po nebu so strašili črni oblaki, od šip so se odbijale debele kaplje, ki jih je zaganjal močan veter. Nekje daleč je bilo nebo malce manj črno, a Francetu se vendarle ni zljubilo zlesti iz postelje. Nekaj časa je še tuhtal, kaj naj naredi, potem je pa odkimal in se do oči pokrtil.

"Pa čisto zares ne misliš iti

na stavbo?" je rekla ona. "Vse kaže, da se bo zvedrilo."

"Joj, si čudna!" je zagolčal. "Do kraja naj se prehladim. Zaradi enega šhta nas še ne bo konec. Če počakam, bom jutri dober; če grem, si v tem vremenu nakopljem celega vraga."

"Kakor veš," je rekla pobito. "Na stavbi se jim rupi in ti bodo zamerili. Že tako nisi dobro zapisan pri njih, saj komaj čakajo, da bodo imeli kaj v rokah."

Mnogo ji je bilo na tem, da ne zamudi niti ure, saj ji je manjkalo na vseh koncih in krajih. Ni ga pa hotela preveč siliti in mu morebiti nakopati težko bolezen. Počasi je spravila pokoncu desetletnega fanta in osemletno punčko, jima dala zajtrk in ju poslala v šolo.

Franceta je pa postregla s čajem. Čez dan se je nekoliko zjasnilo. Mož je bil prepričan, da bo naslednje jutro lahko odšel na delo, kamor je bilo delj ko eno uro hoda po slabi poti.

Ponoči se je pa spet obrnilo na

slabše in je drugi dan lilo kakor iz škafe. Potem je prišla nedelja. Tako tri dni ni ometaval zidu. Zaposlen je bil sredi mesta, kjer so predelovali staro hišo in zraven nje gradili še novo. V pondeljek je prišel na dvorišče tik pred začetkom. Še preden je predelavec dal znamenje za pričetek z udarcem po visečem železu, je ugledal polirja, ki se je navadno prikazal dosti pozneje. Delavci so ga pozdravili bolj uslužno kakor druge dneve, ko se je malokdo dotaknil svojega pokrivala; zdaj so se nekateri čisto dostojno odkrili. Malo jih je bilo, ki se niso dosti zmenili zanj in med temi je bil tudi Matjan. Čeprav je šel naravnost proti njemu, si ga ni vzel za mar.

"Kako je bilo na svatbi?" je vprašal polir tako načez, da Matjan res ni mogel potuhtati, da to velja njemu. Začuden ga je pogledal nato ga je polir pa vprašal naravnost: "Ne poveste?"

"Na čigavi svatbi?"

"Na vaši! Skoraj teden dni vas že nismo videli. Kaj takega si lahko privoščijo samo grun-tarski zaplečniki."

Predelavec je trikrat udaril po železu. Zaropotal je stroj za mešanje betona, zazvenele so

lopatе, udarjala so ročna kladiva. Vse je oživelo. Vsakdo se je lotil svojega dela, nekateri sveži in spočiti, drugi omotični od predloge nedelje in slabo prespane noči. Takoj po polirjevem prihodu so se razkropili na svoja mesta, saj jim ni dišala njegova bližina. Tako sta bila sama z Matjanom, ki bi ga za zajedljiva vprašanja najraje lopnil po zidarsko, a je raje molčal. Ni se maral razvneti, ker bi potem ne pazil na besede. Naredil se je kakor da se ga polirjevo besedenje o svatbi ne tiče. Zaslutil pa je, da se za vsem skriva nekaj neprijetnega, kar bi rad zvedel naravnost. Pokazal je, da se mu mudi v prvo nadstropje in je naredil nekaj korakov po plohih navzgor.

"Prevzetni ste, Matjan!" je zavpil za njim polir. "Pravi! Pridite ob devetih v pisarno!"

Matjan se je ozrl nazaj, hotel je zvedeti, kaj naj dela v pisarni, polir je pa že odšel. Vsa kratka storijska mu je vzela veselje do dela in še čisto zdrav ni bil. Rad bi se razgovoril s tovariši, a so molčali in se ga izogibali. Z delom so se gnali bolj kakor drugokraj. Ometavali so stene. Zidar, ki jih je nadziral, se je vrtel z večjo vne-mo okoli njih kakor kdaj poprej. Sitnarij je za vsako malenkost in se izražal surovo, grobo. Nač vsakim je kaj zarohnel, le Matjana je pustil docela v miru, dasi se ni najbolj naglo obračal. Francetu je vzbudilo to nov sum, da imajo zanj nekaj posebnega za bregom. Potem je pa še pogrešil zidarja Krivca. Ko nadzirača ni bilo blizu, je povprašal, kaj se je zgodilo s Krivcem. Ali je obolel?

"Izplačali so ga v soboto," mu je pojasnil najbližji.

"Pa onega, ki se je šele pred tremi tedni oženil, tudi," je pripomnil drugi zidar. "Pri malti je bil zmeraj, no kako se že kliče? Petelinov!"

"Hudiča!"

Matjan ni mogel zatajiti osuplosti. Delo mu ni bilo nič več mar. Bil je prepričan, da ga čaka isto, kar je doletelo onadva. Zato ni imelo smisla, da bi se še kaj gnal. Popraviti more toliko kakor obtoženčev zagovor pred sodnikom, ki prinese k razpravi še napisano ob-sodbo. Oba odpuščena sta bila na glasu pridnih delavcev, pa jima ni bilo priznane v času, ko so sprejemali v delo nove moči. Kaj neki sta zagrešila, je tuhtal Matjan. Krivec je res kdaj pa kdaj zarohnel nad polirjem in se potegnili tudi za koga drugega ne samo zase. Prav lahko, da tvrdki zato ni bil pogodu. Petelinov je pa mislil samo na mlado ženo, bil je sam še mlad in zdrav, zato se je tudi z lopato pridno in urno obračal. Organiziran je bil pa pri rdečih kakor večina ostalih, morda je bilo to narobe, kajti zaradi česa drugega ni mogel priti pri podjetju v zamero.

Ob devetih je Matjan odločil orodje, se opahal in odšel na dvorišče. Tam je bila zasilna baraka s skladiščem in luknjo, ki so jo imenovali pisarno in se je redkokdaj kdo mudil v njej. Zaman je pokljukal. Obšla ga je še večja zla volja. Predelavec, ki je prišel za njim, mu je povedal, da mora v glavno pisarno. Tudi to ga je zdržilo, čutil je, da ga imajo neprestano v očeh.

Glavna pisarna stavbnega podjetja Hoffman & Erbeničnik je bila nekaj cest stran. Tvrdka je zidala na več krajih v mestu in drugod. Delovala je že več desetletij in si je lahko privoščila čedno pisarno. Delavcev ni so skoraj nikdar klicali vanjo, samo ob izrednih prilikah. Zaslisevali so jih ob neizgovornih, ko je bilo treba oprati podjetje kakšne krivde. Vselej jim je bilo neprijetno. Kdor je zašel v pisarno, da bi kaj izprosil, se je pa še celo slabo počutil v lepih prostorih. Matjan jih je bil vajen. Že parkrat se je v njih pogajal za delavce. Padale so

"MAJSKI GLAS"

—za leto 1945—

posvečen štiridesetletnici

"PROLETARCA"

Nad dvaset tujaklanih sotrudnikov je zastopanih v njemu in pesniki iz osvobodilne borbe v Sloveniji. Gradivo prvovrstno in trajne vrednosti.

CENA ZA POSAMEZEN IZVOD 35c

Za večja naročila so cene sledeče:

10 izstisov	\$ 3.30	50 izstisov	\$14.50
15 izstisov	4.80	75 izstisov	21.00
25 izstisov	7.75	100 izstisov	27.00
35 izstisov	10.50	250 izstisov	65.00

Naročila pošljite na sledeči naslov:

PROLETAREC

2301 So. Lawndale Ave. - Chicago 23, Ill.

SHOWN IN THE FOREGROUND are officers and men of the U. S. Navy Liberator patrol plane which sighted and accepted the surrender of the first German submarine to give itself up to the Allies in accordance with the terms of the surrender of the German Fleet. Some of the U-boat's officers are shown standing in the background. The sub was docked at Portland, England. Signal Corps Radiophoto.

YANK AIRMEN TOOK FIRST U-BOAT SURRENDER

ne bom zapravljal dnin. Saj taka plača."

"Premalo zasluži!" je pika pripomnil polir.

"Preveč pa res ne!" ga je zvrnil Matjan.

Bilo mu je vseeno. Nerač jima bil še dolgo za miško.

"Morda bo drugje bolje," dejal inženir z mrzlim mirom.

"Ali želite knjižico?"

"Ali je tak greh, ko me dni ni bilo? Deževalo je in gotovo tudi drugi izostali. Večkrat se tako zgodi."

(Dalje prihodnjic)

Razni mali oglasi

SELIM SE
v Californijo; rabim dober avtomobil za potovanje. Denar v gotovini. Kličite Edgewater 4309.

PRODAMO za najboljšo ponudbo, stan. 1-4, 2-5 sobno hišo v dobrem stanju, dobri dohodki—2819 Maplewood Ave., 2nd floor.

DELO DOBE

HIŠNICE

"JANITRESSES"

ŽENSKÉ ZA ČIŠČENJE V VSEH DELIH MESTA
Delovne ure od 5:30 popoldne do 12. ure večer. Voljno nujna Industrija.

Rabimo tudi pomočnice v jedilnici

VPRAŠAJTE pri

ILLINOIS BELL

TELEPHONE

COMPANY

"EMPLOYMENT OFFICE"

ZA ŽENSKÉ

Street Floor

309 W. Washington

Street

TISKARNA S.N.P.J.

—spojena vna—

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabil za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ.
DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

. . . . Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
. . . . Cene zmerno, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2857-58 S. Lawndale Avenue . . . Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4944

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enake, za člano ali nečlano \$6.00 na eno leto naročnino. Če va člano še plačajo pri vpisu \$1.50 na tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vroka, roč. da je list predrag za člano SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnili: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vstopno listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo izkiniti datum za to vstopno naročnino.

Cena listu Prosveta je:			
Za Zdrav. države in Kanado \$6.00	Za Chicago in okolice je—\$7.50		
1 tednik in 4.00	1 tednik in 4.50		
2 tednika in 5.00	2 tednika in 5.50		
3 tednika in 5.50	3 tednika in 6.00		
4 tednika in 6.00	4 tednika in 6.50		
5 tednikov in 6.50	5 tednikov in 7.00		
Za Evropo je—\$9.00			

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vstopno denarno ali Money Order v plačilo in si naročite Prosveto. List, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2857 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priložite polijam naročnino na list Prosveto vstop \$

1. Ime Čl. družine št.

Naslov

Ustavite tednik in ga pripisite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2. Čl. družine št.

3. Čl. družine št.

4. Čl. družine št.

5. Čl. družine št.

Mesto Država

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐